

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือนิทานประกอบการสอน ชุดสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกลางบางแก้ว จังหวัดนครปฐมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สุขบัญญัติแห่งชาติและนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
 - 2.1 ความหมายของนิทาน
 - 2.2 ความสำคัญของนิทาน
 - 2.3 ประเภทของนิทาน
3. หนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.1 ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.2 จุดมุ่งหมายการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.3 ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.4 ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดี
 - 3.5 ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.6 การประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็ก
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.3 ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.4 การจำแนกประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 4.6 คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี
 - 4.7 หลักในการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. สุขบัญญัติแห่งชาติและนโยบายสุขบัญญัติแห่งชาติ

สุขบัญญัติ คือ ข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัยเพื่อให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม ดังนั้น การส่งเสริมสุขบัญญัติจึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็กและเยาวชน และประชาชนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีได้และการปฏิบัติตามบทสุขบัญญัติแห่งชาติ เป็นบรรทัดฐานสำหรับการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพ ที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับประชาชนตามนโยบายการสุศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปยึดเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐาน เพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดี “สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ” มีดังนี้ (กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข 2540: 7-9)

1. ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด
 - 1.1 อาบน้ำให้สะอาดทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง
 - 1.2 สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
 - 1.3 ตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ
 - 1.4 ถ่ายอุจจาระให้เป็นเวลาทุกวัน
 - 1.5 ใส่เสื้อผ้าที่สะอาด ไม่อับชื้น และให้อบอุ่นอยู่เสมอ
 - 1.6 จัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ
2. รักษาฟันให้แข็งแรง และแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง
 - 2.1 แปรงฟันทุกวันอย่างถูกวิธี อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เวลาเช้าและก่อนนอน
 - 2.2 เลือกล้างยาสีฟันและฟลูออไรด์
 - 2.3 หลีกเลี่ยงการกินลูกอม ลูกกวาด ท็อฟฟี่ หรือขนมหวานเหนียว
 - 2.4 ตรวจสุขภาพในช่องปาก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 - 2.5 ห้ามใช้ฟันกัดขบของแข็ง
3. ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย
 - 3.1 ล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งก่อนและหลังการเตรียม ปรุง และรับประทานอาหาร
 - 3.2 ล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งหลังการขับถ่าย

4. กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสันฉูดฉาด

4.1 เลือกซื้ออาหารสด สะอาด ปลอดภัย โดยคำนึงถึงหลัก 3 ป คือ ประโยชน์ ปลอดภัย ประหยัด

4.2 ประุงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และใช้เครื่องปรุงรสที่ถูกต้อง โดยคำนึงถึงหลัก 3 ส คือ สด สะอาด สุกเสมอ สะอาดปลอดภัย

4.3 กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย และกินให้ถูกหลักโภชนาการทุกวัน

4.4 กินอาหารปรุงสุกใหม่ และใช้ช้อนกลางในการกินอาหารร่วมกัน

4.5 หลีกเลี่ยงการกินอาหารสุกๆ ดิบๆ หรืออาหารรสจัด ของหมักดอง หรือ อาหารใส่สีฉูดฉาด

4.6 ดื่มน้ำสะอาด อย่างน้อยวันละ 8 แก้ว

5. งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ

5.1 งดสูบบุหรี่

5.2 ไม่เสพสารเสพติดทุกประเภท

5.3 งดเล่นการพนันทุกชนิด

5.4 งดการสำส่อนทางเพศ

6. สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น

6.1 ทุกคนในครอบครัว ช่วยกันทำงานบ้าน

6.2 ปรึกษาหารือ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

6.3 เพื่อแผ่หัวใจให้กันและกัน

6.4 ทำบุญ และได้ทำกิจกรรมสนุกสนานร่วมกัน

7. ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท

7.1 ระมัดระวังในการป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน เช่น ไฟฟ้า เต้าแก๊ส ของมีคม จูดยาเสพติด บุหรี่ และไม้ขีดไฟ เป็นต้น

7.2 ระมัดระวังในการป้องกันอุบัติเหตุในที่สาธารณะ เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งความปลอดภัยจากการจราจรทางบก ทางน้ำ ป้องกันอันตรายจากโรงฝึกงานห้องปฏิบัติการ เขตก่อสร้าง หลีกเลี่ยงการชุมนุมห้อมล้อมในขณะที่เกิดอุบัติเหตุ

8. ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี

8.1 ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

8.2 ออกกำลังกายและเล่นกีฬาให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัย

8.3 ตรวจสอบภาพประจำปี

9. ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

9.3 พักผ่อนและนอนหลับให้เพียงพอ

9.2 จัดสิ่งแวดล้อมทั้งในบ้าน และที่ทำงานให้น่าอยู่ หรือน่าทำงาน

9.3 มองโลกในแง่ดี ให้อภัย และยอมรับในข้อบกพร่องของคนอื่น

9.4 เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจ ควรหาทางผ่อนคลาย

10. มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

10.1 มีการกำจัดขยะ ในบ้าน และทิ้งขยะในที่รองรับ

10.2 หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โฟม พลาสติก สเปร์ย เป็นต้น

10.3 มีและใช้ส้วมที่ถูกต้องสุขลักษณะ

10.4 มีการกำจัดน้ำทิ้งในครัวเรือนและโรงเรียนด้วยวิธีที่ถูกต้อง

10.5 ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

10.6 อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชน ป่า น้ำ และสัตว์ป่า เป็นต้น

การดำเนินการสุศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาในทุกระบบของสังคม เพื่อให้งานสุศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุภาพไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถแลสุภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งมีการระดมทรัพยากร และมีส่วนร่วมสนับสนุนการแก้ไข ปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศในแต่ละท้องถิ่นให้ลดความรุนแรงลงหรือหมดไปเพื่อบรรลุเป้าหมายคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ตามนโยบาย ดังนี้ (กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข. 2539 : 9 – 11)

นโยบายข้อที่ 1 ให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านสุศึกษาและพฤติกรรมสุภาพที่จำเป็นและมีประสิทธิภาพต่อการแก้ปัญหาสาธารณสุขในทุกระดับ

นโยบายข้อที่ 2 ให้มีการพัฒนาแกนกลางการทางแพทย์ การสาธารณสุขและอื่นๆที่เกี่ยวข้องในองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในด้านสุศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์

นโยบายข้อที่ 3 ให้มีการพัฒนาสื่อสุศึกษาและประชาสัมพันธ์ที่ได้มาตรฐานทางวิชาการ

นโยบายข้อที่ 4 ให้มีการดำเนินงานสุศึกษาและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุภาพที่ถูกต้อง

นโยบายข้อที่ 5 ให้มีการเสริมสร้างและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพในรูปของสุขบัญญัติแห่งชาติในทุกประชากรกลุ่มเป้าหมาย

นโยบายข้อที่ 6 ให้ระดมทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

นโยบายข้อที่ 7 ให้มีการพัฒนาองค์กรและการประสานงาน สุขศึกษาและประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

2.1 ความหมายของนิทาน

มีผู้ให้ความหมายของนิทาน ดังนี้

รัชณี ศรีไพรวรรณ (2546: 17) ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบกันมาหรือมีผู้แต่งขึ้น เพื่อความสนุกสนานบันเทิง หรือเพื่อสอนคน ในการดำรงชีวิต เนื้อเรื่องนิทานในอากจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อ ไม่สมเหตุสมผล หรือเป็นเรื่องแสดงอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะนิทานเป็นสิ่งที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินเป็นส่วนใหญ่

กัลยา นิมจิตต์ (2545:8) กล่าวว่า นิทาน คือเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาที่มิได้เจาะจงจะแสดงประวัติของเรื่อง จุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนาน และความเข้าใจทั้งผู้เล่าและผู้ฟังที่สนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ฟัง

นนทพร ฤทธิ์รัตน์ (2545:21) ได้กล่าวว่า นิทาน คือเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือผู้แต่งขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนาน ตื่นเต้นชวนติดตามและเต็มไปด้วยจินตนาการที่จะช่วยแต่งแต้มสีสันและชีวิตชีวาให้กับโลกของเด็กอย่างแท้จริง นิทานอาจเป็นเรื่องที่อิงความจริงหรือเป็นเรื่องราวที่เล่าจากจินตนาการของผู้เล่าเอง เนื้อเรื่องย่อมแล้วแต่จุดมุ่งหมายของผู้เล่าว่าต้องการให้ผู้ฟังรับอะไรจากการเล่านั่นเอง

วันเนา ฐิติน (2542:คำนำ) ให้ความหมายว่า นิทาน คือ ชีวิตเรื่องราวในนิทานที่แท้จริงเป็นเรื่องราวของชีวิต นิทานมาใช่เรื่องสำหรับเพียงเพื่อฟัง อ่าน เพื่อสนุกหรือรับคำสอนที่แทรกอยู่เท่านั้น

สัณห์พัฒน์ อรุณธารี (2542:2) กล่าวว่า นิทานคือ เรื่องที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่ โดยยึดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นการผูกเรื่องให้เข้ากับสภาวะการณ์ในเวลานั้นๆ ซึ่งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม คติสอนใจที่พึงประสงค์ให้ผู้ฟังนำไปใช้ในชีวิตจากเนื้อหาของนิทาน เพื่อใช้เป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก

สมศักดิ์ ปริพฺระ (2542:49) ได้กล่าวว่า นิทานคือ เรื่องราวที่สร้างขึ้น มาสำหรับให้ความรู้สึกร หรือผ่อนคลาย เพื่อนำมาเล่าหรือถ่ายทอดสู่เด็กด้วยเทคนิค วิธีการต่างๆโดยมีจุดประสงค์เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็ก ซึ่งอาจรวมถึงนิทานทั่วไป นิทานพื้นบ้าน นิทานสมัยใหม่ที่นำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข เสริมแต่งเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้กับเด็ก

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541:2) ได้กล่าวว่า นิทาน คือ สื่อที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน นิทานสามารถสร้างความผิน จินตนาการ ความคิด ความเข้าใจและการรับรู้ให้กับเด็ก

สรูปนิทาน หมายถึงเรื่องเล่าหรือเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งให้ความ สนุกสนานเพลิดเพลินโดยแฝงคุณธรรม คติสอนใจ และให้ความรู้ สร้างจินตนาการให้กับผู้อ่าน และผู้ที่ได้รับฟัง นิทานเป็นสื่อที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ของเด็ก

2.2 ความสำคัญของนิทาน

นิทานมีความสำคัญตั้งแต่บรรพกาล ผู้ใหญ่และเด็กสร้างความสัมพันธ์โดยใช้ นิทานเป็นสื่อ ครูสามารถใช้นิทานในการพัฒนาภาษาและพฤติกรรมของเด็ก มีผู้กล่าวถึง ความสำคัญและประโยชน์ของนิทานในลักษณะต่างๆ ดังนี้

นนทพร ฤทธิ์รัตน์ (2546: 23) ได้กล่าวว่า นิทานมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็ก ซึ่งนิทานกับเด็กประถมเป็นสิ่งที่เข้ากัน ได้อย่างเป็นธรรมชาติ เด็กชอบฟังนิทาน ดังนั้นการนำนิทาน ไปใช้เป็นส่วนประกอบในการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

สุภัสสร วัชรคุปต์ (2543: 36) ได้กล่าวว่า นิทานให้คุณค่า ประโยชน์มากมายใน ระดับประถมศึกษา คือ

1. ใช้นิทานนำเข้าสู่บทเรียน กระตุ้นให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้
2. ใช้เสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิด จินตนาการที่สวงามให้แก่เด็ก
3. ใช้นิทานสอนและฝึกทักษะทางภาษา คือ ฝึกการอ่าน ฟัง พูด และเขียน
4. ช่วยขยายประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กในชนบทให้เท่าเทียมกับเด็กในเมือง
5. เป็นกิจกรรมที่สร้างอารมณ์และสามัคคีธรรมในหมู่เด็กให้มีคุณธรรมและ ศีลธรรม

ศีลธรรม

วิเชียร เกษประทุม (2542:9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานว่า นิทานให้ การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ ด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมกับช่วยสร้าง ความสัมพันธ์ในครอบครัว นอกจากนี้ยังให้ข้อคิด คติเตือนใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม ในอดีตหลายๆ ด้าน

สมศักดิ์ ประิประณะ (2542: 62) กล่าวถึงความสำคัญของนิทานที่มีต่อเด็กโดยสรุป ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงให้ผู้เรียนคล้อยตามเป็น ตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกที่พึงปรารถนา ของสังคม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

2. เป็นสื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาทั้งด้านการฟัง การพูด การสังเกตโดยเด็กจะได้ ฟังการฟังจากการที่เด็กมีความสนใจและตั้งใจฟัง เด็กสามารถจดจำชื่อลักษณะตัวละคร ความสามารถต่อเนื่องของเรื่องราวได้รู้จักคำศัพท์ใหม่ๆ

ความสำคัญของนิทานสรุปได้ว่า นิทานเป็นสื่อที่สามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการ ทุกด้าน นอกจากนี้นิทานยังเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ ดังนั้นนิทานย่อมช่วยให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้ดี พร้อมกับปลูกฝังคุณธรรม ความดี ความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของเด็ก สร้างความคิดริเริ่มและ การเลียนแบบที่ดีให้กับเด็กอีกด้วย

2.3 ประเภทของนิทาน

การแบ่งประเภทของนิทานมีวิธีการกำหนดที่แตกต่างกัน แต่นิยมกันมากคือการ แบ่งนิทานออกเป็นประเภทตามรูปแบบนิทาน ดังนี้

วิไล มาศจรัส (2539: 15-21) ได้จำแนกนิทานออกเป็นประเภทต่างๆอย่างกว้างๆ ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. นิทานสุภาษิต

สมัยก่อนกิจกรรมบันเทิงหรือคำสอนต่างๆ ยังไม่มีการจัดระบบอะไรอย่างเช่น ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จึงผ่านมาในรูปของการยกนิทานเป็น เครื่องมือการเรียนรู้ ผ่านตัวละครต่างๆ โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นสัตว์ โดยทั่วไปการเล่านิทานจะ เป็นนิทานที่มีเนื้อหาสั้นๆ และมีตัวละครที่เป็นสัตว์เป็นสำคัญนิทานประเภทนี้จะรวมถึง นิทาน อีสป และนิทานชาดกด้วย

2. นิทานเทพนิยาย

นิทานเทพนิยายนี้เป็นคำซ้ำซ้อนคำเพราะโดยความหมาย เทพนิยาย หมายถึง นิทานเกี่ยวกับเทพดา จะมีตัวละครแตกต่างไปจากนิทานภาษิต กล่าวคือ นิทานเทพนิยาย ตัวละคร มักจะเป็นมนุษย์ แต่มีศักดิ์สูง เช่น เป็นเจ้าหญิง เจ้าชาย หรือไม่ก็เป็นมนุษย์ธรรมดาที่มีลักษณะ พิเศษ เช่น เป็นคนรูปงาม รูปร่างเป็นที่รำลึกของบุคคลทั่วไป เป็นต้น นิทานเทพนิยายที่เข้ามา แพร่หลายในบ้านเรามาและเป็นที่รู้จักดี เช่น เทพนิยายเรื่อง Sleeping Beauty (เจ้าหญิงนิทรา)

3. นิทานชาวบ้าน

นิทานชาวบ้าน เป็นนิทานพื้นบ้านที่มีการเล่าขานสืบต่อกันมาแต่โบราณ ในประเทศไทยเรามีนิทานประเภทนี้เป็นจำนวนมาก เนื้อหาในนิทานมักจะอ้างอิงสถานที่ที่มีอยู่จริงในท้องถิ่น เช่น เรื่องไกรทอง จะอ้างเหตุการณ์สถานที่ในจังหวัดพิจิตร เขานางนอน อ้างสถานที่จังหวัดเชียงราย ตามองลาย อ้างเหตุการณ์สถานที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกาะหนู เกาะแมว อ้างเหตุการณ์สถานที่จังหวัดสงขลา เป็นต้น

4. นิทานชาดก

นิทานชาดก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ แสดงถึงความเป็นมาในพระชาติต่างๆ ที่ได้เกิดมาสร้างบารมีเพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เราเรียกว่า พระเจ้า 500 ชาดก ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เล่มที่ 27,28 มีทั้งหมด 547 เรื่อง อาจมีเรื่องซ้ำกันบ้าง แต่คาถาจะต่างกัน หรือบางเรื่องที่ยกมาเพียงคาถาเดียวกันจากเรื่องที่มีหลายคาถา

3. หนังสือสำหรับเด็ก

3.1 ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก

ถวัลย์ มาศจรัส และวรรณภา มังบุญแ้วน (2547: 34-36) กล่าวว่า หนังสือนิทานสำหรับเด็กคือหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนอ่านโดยเฉพาะ หรือถ้าเด็กยังเล็กอาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กฟัง โดยมุ่งเน้นที่จะให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินส่งเสริมจินตนาการโดยสอดแทรกเนื้อหาสาระด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม ตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน จัดอยู่ในประเภทหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน มีทั้งหนังสือบันเทิงคดีและหนังสือสารคดี ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กนั้น สามารถจัดทำได้ทั้งหนังสือบันเทิงคดีและหนังสือสารคดี ทั้งนี้ โดยนำเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นสำคัญ

รัญจวน อินทรกำแหง (2545: 23) กล่าวว่า หนังสือเป็นสิ่งมหัศจรรย์เพราะมีความทันสมัยอยู่เสมอสนองความต้องการทุกโอกาสทุกเวลา ยังเป็นอุปกรณ์การพัฒนาค้นคว้าที่มีประสิทธิภาพที่สุด เป็นการลงทุนอย่างประหยัดแต่ให้ผลเกินที่จะประมาณไว้

จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2543: 1-2) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าหนังสืออ่านที่ไม่ใช่แบบเรียนนั้น สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนาและผลิตหนังสือดังกล่าวให้มีจำนวนเพียงพอ นั้น เป็นการดีที่สุดในทางเศรษฐกิจ เพราะจะช่วยส่งเสริมการศึกษาได้เป็นอย่างดี ตลอดจนช่วยส่งเสริมคนให้มีการศึกษา หาความรู้ด้วย

ตนเองในประเทศที่มีครูไม่เพียงพอ นอกจากนั้นคนที่เพิ่งอ่านออกเขียนได้ก็ควรมีหนังสือที่ไม่ใช่แบบเรียนให้มากพอจึงจะเป็นผลดี

แม้นมาส ชวลิต (2543: 56-57) กล่าวว่า หนังสือเด็ก คือหนังสือซึ่งเขียนหรือแปลให้เด็กอ่านเองเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อให้ความรู้ เพื่อใช้ประกอบการศึกษาและอ่านเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ

หทัย ดันหยง (2540: 12) กล่าวไว้ว่า หนังสือสำหรับเด็กในทัศนะของศึกษาศาสตร์ หมายถึง วัสดุการอ่านอันเป็นปัจจัยในการพัฒนาชีวิตเด็กทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น หนังสือสำหรับเด็กย่อมมีบทบาทในชีวิตของเด็กทุกเพศทุกวัย ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมทักษะเสริมประสบการณ์ เสริมความสนใจและให้ความบันเทิงใจแก่เด็กเป็นสำคัญ (หทัย ดันหยง 2540: 12)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นหนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง งานเขียนที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน โดยมีเนื้อหาสาระและภาษาเหมาะสมกับเด็กในวัยต่างๆ อาจมีภาพประกอบเรื่องราว เพื่อเร้าให้เด็กเกิดความสนใจ และเกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน โดยเฉพาะในวัยเด็กตอนต้น 2-8 ปี การอ่านหนังสือหรือเมื่อดูรูปภาพจะเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ทำให้เด็กรู้จักคิด

3.2 จุดมุ่งหมายการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ อุทาภิรัตน์ (2542: 52) ได้ให้จุดมุ่งหมายในการทำหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

1. มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกผ่อนคลายอารมณ์
2. มุ่งให้อ่านหนังสือได้คล่องแคล่วแตกฉาน
3. เพื่อให้เป็นการลับสมองส่งเสริมจินตนาการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมเชาวน์ปัญญากับเด็ก
4. ให้ความรู้สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมตัวเองและความรู้อื่นๆ
5. ปลุกฝังคุณธรรมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากเพราะเด็กเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมจะต้องรับผิดชอบสังคมต่อไป
6. เพื่อให้เด็กรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน
7. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน
8. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ

9. ให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการอ่านหนังสือ

ละเมียด ลิมอักษร (2541: 24) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือสำหรับเด็กไว้ในบทความเรื่อง “มาทำหนังสือกันเถอะ” ว่า

1. เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอันจะเป็นทางนำไปสู่คลังแห่งวิทยาการและประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองและความสนใจและพอใจของผู้อ่าน

2. เพื่อสร้างเสริมให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

4. เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีส่งเสริมศีลธรรมและการกระทำที่ดี

5. เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ

ศรี ภูเวียง (2540: 59) ได้ให้จุดประสงค์การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กอ่านหนังสือได้คล่องแคล่วแตกฉาน

2. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน

3. ให้เกิดความเพลิดเพลินอารมณ์ ถือเป็นสันทนาการอย่างหนึ่ง

4. เป็นการลับสมองและส่งเสริมเชาว์ปัญญาของเด็ก

5. เพื่อให้มีความรู้

6. ปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเด็กเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมและจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบของสังคมรุ่นต่อไป

7. เสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายในการทำหนังสือเด็ก โดยมากจะเป็นการเน้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ให้ความเพลิดเพลิน ให้ความรู้ส่งเสริมสติปัญญา สร้างเสริมจินตนาการ ซึ่งทั้งหมดนี้จะสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็กให้เติบโตขึ้นในคุณลักษณะที่ชาติต้องการ

3.3 ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

วิริยะ สิริสิงห์ (2537: 13-14) ได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กว่า แบ่งกันหลายระดับตามเกณฑ์ต่างกันไป เช่น แบ่งตามเกณฑ์อายุบ้าง แบ่งตามเกณฑ์ชั้นเรียนบ้าง และบางครั้งก็แบ่งตามลักษณะเรื่อง

หนังสือสำหรับเด็กแบ่งตามลักษณะของเรื่อง ก็จะแบ่งได้ 3 ประเภทเช่นกัน คือ

1. นวนิยาย (Fiction) ให้ความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ การบรรยายเรื่องเขียนเป็นร้อยแก้วหนังสือสำหรับเด็กที่เสนอในรูปแบบของนวนิยายเสนอเป็นเรื่องราวและเสนอเป็นบทละคร

2. สารคดี (Non Fiction) ให้ความรู้และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญหนังสือสารคดีเหมาะกับเด็กทุกวัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เขียนว่าจะสามารถเขียนสารคดีให้เหมาะกับเด็กในวัยใด

3. ร้อยกรอง (Verse) เป็นการเสนอเรื่องราวไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบนิยายหรือสารคดีเป็นคำคล้องจองตามประเภทฉันทลักษณ์

จินตนา ไบกาซูยี (2534: 24-25) ได้กล่าวถึงประเภทของหนังสือสำหรับเด็กว่าโดยทั่วไปแล้ว ในท้องตลาดจะพบหนังสือที่เด็กอ่าน 3 ประเภท คือ

1. หนังสือเรียน ซึ่งใช้เรียนในโรงเรียน มุ่งให้ความรู้ตามหลักสูตรเป็นหลักใหญ่
2. หนังสืออ่านทั่วไป ที่มีใช้หนังสือเรียน ซึ่งมุ่งหมายให้ความรู้หรือความเพลิดเพลินอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินควบคู่กันไป แต่โดยมากเน้นความเพลิดเพลินมากกว่า แบ่งออกได้หลายลักษณะ เช่น หนังสือภาพ หนังสือภาพประกอบเรื่อง นิทาน นิยาย (ร่วมสมัย) สารคดีประเภทต่างๆ
3. นิตยสาร วารสาร และการ์ตูน ซึ่งเป็นหนังสือที่ออกตามกำหนดเวลาอย่างสม่ำเสมอ มุ่งหมายให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินและสาระความรู้ควบคู่กันไปโดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องสั้นๆ อาจจบในตัวเองในฉบับเดียวกัน หรือต่อเนื่องกัน ในแต่ละฉบับก็ได้

3.4 ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดี

นพวรรณ สิริเวชกุล และ ปานบุญ สิริเวชกุล (2548: 11-12) กล่าวว่า หนังสือที่ดีสำหรับเด็ก จะต้องเป็นหนังสือที่อ่านแล้วทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน มีเนื้อหาสาระตรงกับใจผู้อ่านคือวัยเด็ก มีรูปเล่มสะดุดตาก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ชวนให้หยิบขึ้นมาพลิกดูเนื้อหาข้างใน ซึ่งลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดีจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้

1. เทคนิคการพิมพ์และการจัดรูปเล่ม หมายถึง ความสวยงาม ขนาดของตัวอักษรที่ต้องดึงดูดใจเด็ก อีกทั้งขนาดของรูปเล่มก็ต้องเหมาะสมกับความต้องการของเด็กด้วย คุณภาพของกระดาษต้องดี มีการจัดรูปเล่มให้ดูโปร่งสบายตา ภาพอักษรที่ใช้ต้องไม่ทับกันจนดูยุ่งเหยิง รวมทั้งต้องมีชื่อเรื่องที่让孩子เกิดความสนใจ

2. เนื้อหา ควรจะมีความง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็กแต่ละช่วงอายุ การดำเนินเรื่องควรเข้าใจชวนให้น่าติดตาม มีขนาดไม่สั้นหรือไม่ยาวจนเกินไปสำหรับเด็กแต่ละวัย รวมทั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเมื่ออ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ด้วย

3. ภาพประกอบ หนังสือสำหรับเด็กมักจะมีภาพประกอบเกือบทุกหน้าไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหนก็ตาม ภาพประกอบต้องมีสีสันสวยงาม มีเนื้อหาสอดคล้องกับเรื่องที่นำเสนอ และมีขนาดที่เหมาะสมต่อหนังสือเล่มนั้นๆ

อรอนงค์ โชคสกุล และศรีอัมพร ประทุมพันธ์ (2544: 10-12) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

1. เนื้อหาของหนังสือต้องมีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และความสนใจของเด็ก เนื้อหาจะต้องมีความสนุกสนาน มีการดำเนินเรื่องน่าสนใจ ไม่ใช้การบรรยายมากเกินไป ไม่ทำให้น่าเบื่อ เด็กเล็กๆ ควรจะมีเนื้อหาเพียงเล็กน้อยใน 1 หน้า ถ้าเป็นเด็กที่โตขึ้น เนื้อหาที่จะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กได้ แต่ต้องดูความเหมาะสมเป็นเกณฑ์ในการจัดทำเนื้อหา

2. เนื้อหาต้องมีแก่นของเรื่อง หรือวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน เนื้อหาของหนังสือระดับเด็กเล็ก ควรมีความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายไม่สับสน ส่วนเนื้อหาของเด็กที่กำลังย่างเข้าวัยรุ่น จะมีความคิดรวบยอดมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ แต่จะต้องสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบและมีความเหมาะสมกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3. เนื้อหาจะต้องมีรูปแบบการเขียนที่ชัดเจน เช่น จะเขียนเนื้อหาเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง ก็ควรจะกำหนดให้แน่นอนก่อนจะลงมือเขียน นอกจากจะกำหนดการเขียนเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรองแล้ว ยังจะต้องกำหนดให้ชัดเจนอีกว่าจะเขียนเนื้อหา ในรูปแบบใด เช่น นิทาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องสั้น บทละคร บทกวีเรื่อง สารคดี เป็นต้น

4. สำนวนภาษา ลักษณะการเขียนประโยคในหนังสือเด็ก สำนวนภาษาและประโยคที่จะนำมาเขียนในหนังสือเด็กจะต้องเป็นภาษาง่ายๆ อ่านแล้วสามารถเข้าใจความหมายได้โดยไม่ต้องนำมาแปลอีกครั้ง และการเขียนทุกคำจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็กๆ จะได้นำไปใช้ได้ถูกต้องทั้งในด้านการเขียนและการนำไปใช้ต่อไป

5. ภาพประกอบที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก การใช้ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กมีหลายวิธี เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพตัดปะ เป็นต้น ในการนำภาพมาประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้จัดทำจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะได้ทำภาพประกอบได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะได้ทำภาพประกอบได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและพัฒนาการของเด็ก ดังเช่น เด็กวัยก่อนเรียน (อายุ 2-6 ขวบ) ควรเป็นหนังสือที่มีภาพมากๆ มีตัวหนังสือประกอบได้เล็กน้อย แต่สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (อายุ 12-14 ขวบ) ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบทุกหน้า

6. ขนาดตัวอักษรและขนาดของรูปเล่ม ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ขนาดตัวอักษรที่จะใช้ในเนื้อเรื่องควรจะให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น เด็กวัยก่อนเรียน ใช้ตัวอักษรโตขนาดประมาณ 24-30 พอยท์ (ประมาณ ½ ซม.) และตัวอักษรที่ใช้ไม่ควรเป็นตัวอักษรลดทอน ควรเป็นตัวอักษรที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย การเขียนอักษรแต่ละตัวถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็กวัยที่สูงขึ้น ตัวอักษรจะมีขนาดลดลงได้ตามความเหมาะสม สำหรับขนาดของรูปเล่ม หนังสือ

สำหรับเด็กควรมีขนาดไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป จำนวนหน้าก็เช่นเดียวกัน ต้องมีจำนวนเหมาะสมกับวัยของเด็ก

3.5 ขั้นตอนการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก

รังสิมันต์ จิมรักษ์ (2550: 100-101) กล่าวถึงกลวิธีในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านดังนี้

1. กำหนดแนวคิดของเรื่องก่อนว่าจะเขียนถึงเรื่องอะไร เช่น ความพยายาม ความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อ ความกล้าหาญ ฯลฯ

2. วางโครงเรื่อง การวางโครงเรื่องต้องสัมพันธ์กับแนวคิดของเรื่อง

3. ลงมือเขียน หลังจากวางโครงเรื่องโดยละเอียดแล้ว ขั้นตอนสำคัญต่อมา คือ การลงมือเขียน ในการเขียนต้องดำเนินเรื่องไปตามโครงเรื่องที่วางไว้อย่างเคร่งครัด จะเปิดเรื่องอย่างไรให้ตัวละครใดเป็นตัวดำเนินเรื่อง ปัญหาของเรื่องคืออะไร การแก้ปัญหาของเรื่องได้อย่างไร จะปิดเรื่องอย่างไร ต้องเขียนให้ชัดเจน

4. ตั้งชื่อเรื่อง ในการตั้งชื่อเรื่องขอแนะนำว่าไม่จำเป็นต้องตั้งชื่อเรื่องให้ตรงกับแนวคิดของเรื่องเสียทีเดียวเพราะเป็นการตีกรอบความคิดมากเกินไป สำคัญอยู่ตรงที่ว่าเนื้อเรื่องที่เขียนสอดคล้องกับแนวคิดของเรื่องหรือไม่ หากชื่อเรื่องทำให้เนื้อเรื่องกับแนวคิดของเรื่องไปด้วยกันได้ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว

5. นำเรื่องที่เขียนไปให้เพื่อนครูหรือเด็กๆ อ่าน หากเด็กๆ อ่านแล้วรู้สึกสนุก เข้าใจว่าเราต้องการสื่ออะไร ได้คติอะไรจากเรื่อง ถือว่าใช้ได้แล้ว แต่หากผู้อ่านอ่านแล้วไม่เข้าใจ แสดงว่ายังมีข้อบกพร่องอย่างแน่นอน ต้องนำมาแก้ไขใหม่

ถวัลย์ มาศจรัสและคณะ (2547: 56-58) กล่าวถึงหลักในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือเรื่องหนึ่ง จะมีองค์ประกอบในการเขียน ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องในความหมายของการเขียนเรื่องบันเทิงคดี หมายถึง การกำหนดเหตุการณ์เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งไว้เป็นเอกภาพ ก่อให้เกิดผลอย่างหนึ่งตามมา ซึ่งในโครงเรื่องจะมีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่อง

เรื่องที่เขียนจะมีคุณค่าหรือไม่อยู่ที่การวางโครงเรื่องวิธีสร้างโครงเรื่องนั้นมีหลักการคิดอยู่ 3 ประการ คือ

1.1 โครงเรื่องต้องมีปมแห่งปัญหา มีการต่อสู้ ขัดแย้ง ขอกย้อน มีปรัชญาในการต่อสู้ไม่ว่าฝ่ายธรรมะหรือฝ่ายอธรรม การต่อสู้มิได้หมายถึงเฉพาะอยู่ในวงความคิดแคบๆ ที่จะต้องเป็นการต่อสู้ที่ท้าทายกันด้วยชีวิตเท่านั้น การต่อสู้กันทางความคิดเนื่องกันด้วยปัญญาที่ลึกซึ้ง

คมคายเป็นการแสดงความชัดเจนชีวิตของตัวละคร ความขัดแย้งก็ไม่ได้หมายถึงเฉพาะแค่คนกับคน อาจจะเป็นความขัดแย้งระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับสัตว์ คนกับงาน หรืออะไรก็ได้ที่ต่างมีความรู้สึกขัดแย้งซึ่งกันและกัน

1.2 การดำเนินเรื่อง ต้องมีทั้งอุปสรรค ความหวาดเสียวบ้างเพื่อให้เรื่องเร้าใจมีการช่อนบางถึงบางอย่างให้ผู้อ่านจจจจน กระทบอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เหนง ว่าเหวหัวเราะ หรือร้องไห้ไปกับการดำเนินเรื่อง

1.3 ปิดเรื่องลงด้วยสาระประโยชน์ที่เราต้องการจะบอก จะสื่อสารให้ผู้อ่านรับรู้ถึงจุดสุดขั้วของเรื่อง การคิดเค้าโครงเรื่องเพื่อการเขียนนั้น จะต้องเป็นที่ชอบคิดอะไรเป็นเรื่องเป็นราวเพื่อให้เกิดเหตุการณ์สนุก น่าตื่นเต้น เหนง เสร้าสร้อย บ่งบอกถึงความรัก มิคุณธรรม

วิธีคิดก็คือ ต้องขยันทองเหตุการณ์รอบตัวเรา เหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้สะท้อนใจประทับใจจะเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เราสามารถนำมาเขียนหนังสือได้ดีที่สุด แต่ถ้าไม่มีเหตุการณ์อย่างนั้น เราก็คิดสร้างจินตนาการขึ้นมาได้เช่นกัน

2. แนวคิด, แก่นเรื่อง (Theme)

แนวคิดที่บางท่านใช้คำว่าแก่นเรื่อง แก่นเรื่อง ซึ่งมีความหมายเดียวกัน

แนวคิด คือ สาระดละสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เขียนขึ้น แก่นเรื่องจะทำหน้าที่สะท้อนประเด็นสำคัญของการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็น และเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร ถ้าจะสรุปง่าย ๆ แก่นเรื่อง ก็คือความหมายที่ผู้อ่านสรุปได้หลังจากอ่านงานเขียนเรื่องนั้น ๆ จบลง โดยสรุปจากข้อความที่ปรากฏอยู่ในเรื่องที่เป็นประโยคสำคัญ 2-3 ประโยค หรือจากเหตุการณ์ การกระทำของตัวละคร คำพูดของตัวละครเป็นต้น

ตัวอย่างการสรุปแก่นเรื่อง เช่น เมื่อเราอ่านนิทานอีสปเรื่องหมากับเงา จบลงเราสามารถสรุปแก่นเรื่องได้ในทันทีว่า “โลกมากลางหาย” อย่างนี้เป็นต้นการเขียนเรื่องบันเทิงคดีที่มีคุณค่า ผู้เขียนจะต้องเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจถึงแก่นเรื่องที่ตนเองต้องการสื่อสารให้ได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

3. ตัวละคร (Characters)

ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทปรากฏอยู่ในเรื่อง ตัวละครอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของก็ได้โดยปกติแล้วตัวละครในเรื่องบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชนจะมีน้อยทั้งนี้เพื่อความกระชับจับใจ

4. ฉาก (Setting)

ฉาก หมายถึง สถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง เช่น ภาพท้องทุ่ง ห้องนอน สัตว์ ถนนหนทาง บรรยากาศ ที่ได้มีการเอ่ยถึง พรรณนาถึง พูดถึง เป็นต้น

5. บทสนทนา (Dialogues)

บทสนทนาจึงคือ คำพูดโต้ตอบของตัวละครที่เขียนถึง ซึ่งบทสนทนาดังกล่าวนี้นี้จะต้องมีความสอดคล้องกับลักษณะของตัวละคร ถ้าเป็นตัวร้าย คำพูด กิริยา มารยาท จะต้องสอดคล้องให้สมกับเป็นตัวร้ายของเรื่อง เป็นต้น

โดยปกติแล้ว บทสนทนาที่ดีจะทำหน้าที่ ดังนี้

5.1 ช่วยให้เรื่องดำเนินไปด้วยความกระชับ มีความหมายแทนการบรรยายของผู้แต่ง

5.2 ช่วยให้จินตนาการของผู้อ่านแจ่มชัดขึ้น โดยผู้อ่านจะรู้จักนิสัยใจคอ พฤติกรรมของตัวละครก็จากบทสนทนา นี้เอง

5.3 ช่วยทำให้เรื่องที่แต่งมีความจริงมากยิ่งขึ้น เพราะตัวละครมีการสนทนาโต้ตอบกันเหมือนชีวิตจริงในสังคม

5.4 จุดประกายความคิดให้ผู้อ่านในแง่มุมต่างๆ กัน

6. ทรนสนะ มุมมอง (Point View)

ทรนสนะ (บางคนเรียกต่างกัน) นี้ หมายถึง กลวิธีในการเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านรับทราบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยผ่านผู้เล่าเรื่องออกไปด้วยการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 หรือบุรุษที่ 3 ให้เป็นผู้คลี่คลายขยายเรื่องให้ผู้อ่านได้รับรู้ในมุมมองที่ผู้เขียนกำหนดให้ผู้เล่าเรื่องเลือกใช้

7. การเปิดเรื่อง (Opening)

การดำเนินเรื่อง คือ การเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องที่เขียน เพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านติดตามงานเขียนเรื่องนั้นๆ

8. การดำเนินเรื่อง (Action)

การดำเนินเรื่อง คือ การกำหนดให้ตัวละครแสดงบทบาทเรื่องราวไปตามที่ผู้เขียนกำหนดไว้ในโครงเรื่องที่ละบททีละตอน เพื่อบ่งบอกเรื่องราวแก่ผู้อ่าน

9. การปิดเรื่อง (Ending)

การปิดเรื่อง คือ การจบเรื่องซึ่งจะคลี่คลายปมสงสัย ปมปัญหาทั้งมวลลง หรืออาจจะทิ้งค้างไว้ให้ผู้อ่านคิดต่อไปก็ได้ ถือเป็นจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) การจบจุดสุดยอดของเรื่องนี้จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ จบแบบให้ผู้อ่านประหลาดใจจนและจบลงในรูปแบบธรรมดาๆ คือประสบความสำเร็จ หรือไม่ก็ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

เมื่ออ่านหลักการแล้ว ดูเหมือนว่า การเขียนหนังสือสำหรับเด็กเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ในความเป็นจริงแล้ว การเขียนและการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กนั้นเป็นเรื่องที่ง่ายมากๆ ถ้า

คิดไม่ออกว่าจะเริ่มต้นเป็นอย่างไรก็ขอให้นึกถึงนิทานอีสป นิทานพื้นบ้านของไทย หรือของต่างชาติได้ นั่นแหละคือเรื่องบันเทิงคดีที่มีองค์ประกอบตามที่ได้อธิบายมาทุกประการ

10. เรื่องและภาพหนังสือสำหรับเด็ก

อรสา กุมาริปลูกหุด (2544: 789-791) กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือดังนี้

10.1 การเตรียมการ

10.1.1 การวางวัตถุประสงค์ของการเขียน เช่น เขียนเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานรื่นรมย์หรือเขียนเพื่อให้ได้คติสอนใจ หรือเพื่อให้ผู้อ่านทราบวิธีการต่างๆ เป็นต้น

10.1.2 การเตรียมผู้เขียน ซึ่งอาจจะเป็นผู้เขียนคนเดียว หรือ เป็นคณะผู้เขียนคนประกอบด้วย ผู้เขียนเรื่อง ผู้วาดภาพประกอบ เป็นต้น

10.1.3 การเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ กระดาษ ดินสอ สี เครื่องพิมพ์ เป็นต้น

10.1.4 การเตรียมบัญชีคำเพื่อคัดเลือกคำที่เหมาะสมแก่ระดับของผู้อ่าน โดยเฉพาะหนังสือสำหรับเด็กเล็กซึ่งควรระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำซึ่งจะปรากฏในหนังสือนั้นๆ อย่างยิ่งโดยคำนึงถึงความถูกต้องด้วย

10.2 การเขียน

เมื่อมีแนวของเรื่องไว้ในใจแล้ว วิธีการง่ายๆ ที่จะช่วยให้เขียนเรื่องได้รวดเร็วขึ้นอาจกำหนดตัวละคร สถานที่ (ฉาก) เหตุการณ์ ไว้อย่างคร่าวๆ จะช่วยให้การเขียนเรื่องได้โดยไม่ข้ามขั้นตอน ส่วนรายละเอียดต่างๆ เช่น การบรรยายถึงฉาก บทสนทนา และเหตุการณ์โดยละเอียดก็จะเขียนขยายออกไปได้อีกเมื่อเขียนเรื่องจบแล้ว ผู้เขียนควรอ่านบททวนเพื่อขัดเกลาสำนวนภาษาและแก้ไขสิ่งต่างๆ จนเป็นที่พอใจ หากจะช่วยแนวคิดของภาพประกอบได้ด้วยก็จะเป็นการสะดวกยิ่งขึ้นด้วยซึ่งการเขียนนั้นควรสำรวจว่า มีเรื่องใดบ้างที่เด็กชอบและสนใจตามวัย เพราะเด็กต่างวัยกันความชอบในเรื่องต่างๆ ก็จะแตกต่างกันไปด้วย เช่น เด็กเล็กๆ มักชอบเรื่องสัตว์โตขึ้นอาจชอบเรื่องการผจญภัยของคนในสถานการณ์ต่างๆ กัน เป็นต้น เรื่องที่เขียนควรเขียนให้สนุก มีรายละเอียดของสิ่งต่างๆ และถ้าไม่ใช่ประเภทเทพนิยายก็ควรมีเหตุผลจริงสมจริง อาจมีการสอดแทรกปรัชญา ความกล้าหาญ เสียสละ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ลงไปบ้างตามสมควร เรื่องสำหรับเด็กควรสั้น กระชับ ชัดเจน ไม่วกวนจนเกินไป เด็กๆ ไม่ชอบให้ใครสอนตรงๆ จึงควรเขียนให้มีศิลปะ ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกได้คิดและสรุปข้อคิดได้เองว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร การตั้งชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ ควรเลือกให้เป็นชื่อที่น่าสนใจ แปลก ทำทาย หรือฟังดูให้ความรู้สึกสดชื่นน่ารัก น่าสนใจ และชวนติดตาม เรื่องสำหรับเด็กควรเป็นไปในทำนองที่สดชื่นสวยงามเพราะเรื่อง

ของความมีคความสกปรกเด็กไม่ชอบ แต่มิได้หมายความว่าเรื่องที่จะสร้างความฟุ้งเฟ้อหรือฝันเพื่อง ไร้สาระและการเขียนเรื่องให้เด็กต่างระดับ ต่างอายุ ต่างสถานที่ เช่น เด็กในเมืองกับชนบท เป็นสิ่งที่ผู้เขียนควรคำนึงในการให้รายละเอียดในท้องเรื่อง เพื่อให้สิ่งที่ตรงกับความสามารถความต้องการ ความพอใจ และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไปของเด็ก

10.3 การจัดภาพประกอบ

ภาพมีความสำคัญทัดเทียมกับเรื่อง สำหรับหนังสือเด็ก เพราะภาพช่วยให้ความเข้าใจความกระฉ่งแจ้ง ประสบการณ์ ความชื่นตาชื่นใจ และยังแทนภาษาเขียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น วิธีการที่จะทำให้ภาพประกอบในหนังสือเด็กสอดคล้องกับเนื้อเรื่องผู้เขียนเรื่องกับผู้จัดทำภาพประกอบต้องคำนึง โดยภาพประกอบนั้นอาจคัดเลือกตามความเหมาะสมจากภาพชนิดต่างๆ เช่น ภาพถ่าย มักใช้กับการที่ต้องการให้เห็นความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ ส่วนใหญ่ใช้ในหนังสือเรียนมากกว่าหนังสือประเภทอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน ภาพเขียน ภาพชนิดนี้อาจเป็นภาพที่เขียนเหมือนจริง หรือภาพการ์ตูน ภาพลายเส้นหยาบๆ เป็นภาพที่จะช่วยส่งเสริมความสนใจจินตนาการของเด็ก และอาจช่วยให้ได้รับอารมณ์ขัน หรือบางครั้งก็อาจเป็นแบบอย่างที่เราให้เด็กอยากลองวาดตาม หรือวาดเองด้วย เป็นต้นซึ่งลักษณะภาพที่ดีควรเป็นภาพที่สัสดใด ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ควรให้ความกระฉ่งแจ้ง ดูแล้วเข้าใจง่าย ภาคควรมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง สำหรับเนื้อที่ในการจัดภาพประกอบสำหรับหนังสือเด็ก ในระดับอายุต่างๆ มีข้อพิจารณาดังนี้ หนังสือสำหรับเด็กเล็ก จัดภาพไว้ในแต่ละหน้าให้มีสัดส่วนของภาพมากกว่าเนื้อเรื่อง หนังสือสำหรับเด็กอายุประมาณ 6-10 ขวบ จัดภาพมีขนาดเล็กลงและเพิ่มเนื้อหาได้มากขึ้น แต่ไม่ควรมากเกินไปในแต่ละหน้า หนังสือสำหรับเด็กโต จัดภาพให้มีขนาดเล็กลงได้อีก และเพิ่มเนื้อหาได้มากขึ้นในแต่ละหน้า แต่ก็ต้องพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง และภาพด้วย ทั้งนี้ชนิดภาพควรให้สัมพันธ์กับขนาดของรูปเล่ม

10.4 การใช้อักษรแบบและขนาดต่างๆ

การเลือกแบบและขนาดของตัวอักษรให้เหมาะกับสายตาของเด็กเป็นเรื่องสำคัญมากนอกจากนั้น ผู้จัดทำหนังสือยังต้องพิจารณาถึงขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับขนาดรูปเล่มขนาดภาพ และพิจารณาด้วยว่าจะใช้ตัวอักษรขนาดใดจึงจะเป็นการประหยัดหน้ากระดาษที่จะใช้พิมพ์ทั้งนี้ขนาดตัวหนังสือสำหรับเด็กเล็กควรใช้ขนาด 24 พอยท์ขึ้นไป เด็กอายุประมาณ 6-10 ขวบ ควรใช้ประมาณ 18-24 พอยท์ ส่วนเด็กระดับประถมปลายหรือโตกว่านั้นอาจเป็น 16-18 พอยท์เมื่อพิจารณาเลือกขนาดตัวหนังสือแล้วควรคำนึงถึงการใช้ลักษณะตัวหนังสือที่ชัดเจนไม่ใช่ตัวหนังสือประดิษฐ์ เพื่อเหมาะแก่การอ่านของเด็ก นอกจากนั้นควรมีการจัดช่องไฟให้เหมาะสม

สำหรับเด็กเล็กอาจจัดช่องไฟให้ห่างระหว่างแต่ละคำด้วย ส่วนคำยาก คำที่ต้องการเน้นอาจพิจารณาใช้ตัวพิเศษ เช่น ตัวเข้ม หรือตัวขนาดหนากว่าข้อความอื่นๆ เป็นต้น

10.5 การจัดหน้าและรูปเล่มของหนังสือ

เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หนังสือมีคุณภาพ น่าจับต้อง ผู้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กจะต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในการที่จะบรรจุภาพ ตัวอักษร ลงในแต่ละหน้า นับจากปากหน้าจนถึงปกหลัง เพื่อให้มีความสวยงาม กลมกลืน อ่านง่าย ดูแล้วสบายตา ซึ่งหนังสือสำหรับเด็กควรมีขนาดกะทัดรัด ไม่ใหญ่ กว้างหรือยาว หรือเล็กเกินไป เพราะเด็กจะถือหนังสือไม่ถนัด อีกทั้งกล้ามเนื้อยังไม่แข็งแรงพอจะรับของเล็กหรือของใหญ่มากเกินไป หนังสือสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียนและประถมศึกษาตอนต้นจำนวนหน้าควรอยู่ในระหว่าง 8-16, 8-24 (ขนาดแปดหน้ายก) ประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 16-32 หน้า (ขนาดแปดหน้ายก) หรือ 16-48 หน้า (ขนาดสิบหกหน้ายก) การกำหนดรูปเล่มเกี่ยวข้องกับราคาหนังสือ เพราะมีส่วนสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อของของโรงพิมพ์ ถ้าขนาดรูปเล่มทำให้การตัดกระดาษมีเศษเหลือมาก หรือไม่ได้มาตรฐานกับการตัดหน้ากระดาษของโรงพิมพ์ ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่ายในการพิมพ์มากขึ้น

10.6 การทดลองนำไปใช้

ขั้นตอนนี้มักถูกละเลย เพราะความรีบร้อนเป็นสำคัญ ซึ่งถ้ามีการทดลองใช้ เช่น ให้เด็กบางคน หรือผู้ใหญ่ที่มีความสนใจได้อ่าน ได้พิจารณาก่อนจัดพิมพ์ แล้วนำข้อเสนอแนะจากบุคคลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไข ก็จะทำให้การจัดทำหนังสือได้คุณภาพดียิ่งขึ้น

10.7 การจัดพิมพ์

คุณภาพการพิมพ์เป็นปัจจัยสำคัญประการสุดท้ายที่ควรพิจารณา เพราะจะมีส่วนทำให้หนังสือสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ดังใจ คุณภาพที่ดีของการพิมพ์นั้น ได้แก่ การพิมพ์ภาพอักษร ชัดเจน และสีที่พิมพ์ควรสดใสและตรงกับต้นฉบับภาพ หากจะผิดเพี้ยนไปบ้างก็ควรมีเพียงเล็กน้อย จากนั้นเมื่อจะมีการพิมพ์หนังสือเล่มใดซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นครั้งที่เท่าใดควรมีการตรวจสอบข้อบกพร่องของการพิมพ์ครั้งที่ผ่านมาและแก้ไขก่อนจัดการพิมพ์ครั้งต่อไปเสมอ

สรุปได้ว่าการจัดทำหนังสือนิทานสำหรับเด็กจะต้องศึกษาหลักในการจัดทำ มีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีตัวละคร รูปภาพ มีความหลากหลายและมีการให้ข้อคิดในการอ่านจึงจะเป็นหนังสือที่ดีมีคุณภาพ

3.6 การประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็ก

การประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็กนั้นทำเพื่อเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก และเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสอ่านหนังสือที่ดีมีคุณค่าแก่ชีวิตซึ่งในเรื่องนี้มีผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องในวงวรรณกรรมสำหรับเด็กหลายท่านได้ให้หลักเกณฑ์

การประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายประการด้วยกันซึ่ง ถวัลย์ มาศจรัส (2538: 133-134) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. โครงเรื่อง (plot) จะพิจารณาว่า ผู้เขียนได้กำหนดเค้าโครงเรื่องไว้เป็นเอกภาพหรือไม่มีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่องดีเพียงไร วางเรื่องเหมาะสมกับผู้อ่าน
2. การเปิดเรื่อง คือ การเริ่มต้นเรื่องได้อย่างน่าติดตาม เหมาะสมกับเรื่องและสัมพันธ์กับเรื่อง
3. แก่นเรื่อง (Theme) มีความกระชับชัดเจน ให้ความคิดรวบยอดแก่เด็กได้ตรงเป้า
4. การดำเนินเรื่อง (Story) ต้องชวนติดตาม เป็นไปตามลำดับขั้นไม่วกวน
5. ฉาก (Background) หนังสือเด็กต้องมีฉากที่ชัดเจนถูกต้อง เป็นจริงตามสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และประเพณี บรรยายภาพเสริมสร้างความรักความอบอุ่น และความดีงามแห่งชีวิต
6. บทบรรยายและคำสนทนาจะต้องตรงเป้าหมาย
7. ท่วงทำนองเขียนมีลีลาสำนวนที่เหมาะสมกับเรื่อง และวัยของผู้อ่าน
8. ภาพประกอบต้องได้รับการจัดวางอย่างสมดุล สื่อเรื่องราวได้ตรงเนื้อหา มีสีสันสดใส
9. การปิดเรื่องเป็นการจบเรื่องที่กระชับชัดเจน ให้ข้อคิด

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสมรรถภาพทางสมองในด้านต่างๆที่นักเรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากครู โดยมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังต่อไปนี้

ปานใจ ไชยวราศิลป์ (2549: 16) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลรวมของมวลประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ในด้านของทักษะ ความรู้ ความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกมาและสามารถที่จะวัดได้

วรรณิ โสมประยูร (2547: 26) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความสามารถหรือพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งพัฒนาขึ้นหลังจากได้รับการอบรมสั่งสอนและฝึกโดยตรง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2546: 29) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) ว่าหมายถึง คุณลักษณะ รวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผล

มาจากการเรียนการสอน หรือคือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆของสมรรถภาพทางสมอง

ภพ เลหาไพบูลย์ (2445: 295) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้จากที่ไม่เคยกระทำได้ หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนรู้ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544: 71) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกมา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

สุนีย์ ลีมรสสุคนธ์ (2544: 42) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพด้านต่างๆ ของสมองหรือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลสามารถวัดได้โดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ

อารีย์ วชิรวรการ (2542: 143) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่างๆ ทั้งในโรงเรียน และมองในแง่ความรู้ความสามารถทางสมองเท่านั้น ในทางที่เป็นจริงแล้ว ความรู้สึกรัก ค่านิยม จริยธรรม ก็เป็นผลจากการฝึก และอบรมซึ่งกันนับว่า เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

ชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ สุวิทย์ หิรัญยาภาณท์ และสิริวรรณ เมธีวิวัฒน์ (2540: 5) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะสมรรถภาพด้านต่างๆ ของสมอง หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงของบุคคลที่ได้รับการเรียนการสอนหรือผลงานที่นักเรียนได้จากประกอบกิจกรรม

สเปนซ์ และเฮลมริทซ์ (Spence and Helmritch.1983: 12) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำกิจกรรมแต่ละบุคคลซึ่งจะสามารถประเมินได้จากผลการปฏิบัติของเขา โดยอาศัยเกณฑ์จากภายนอกหรือภายในเพื่อใช้ในการแข่งขันกับคนอื่น หรือใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินความเป็นเลิศ

กู๊ด (Good 1973: 7) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลของการสะสมความรู้ความสามารถในการเรียนทุกด้านเข้าไว้ด้วยกัน

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถทางการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้น เป็นการสะสมความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อจบกระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีต่างๆ

4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องในการชี้วัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

บลูม (Bloom.1975: 167-176) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในการด้านต่างๆ ของผู้เรียน
2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจเจตคติต่อการเรียน การยอมรับ ความสามารถของบุคคล ซึ่งลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้
3. คุณภาพการสอน หมายถึง ผลที่ผู้เรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาดและผลย้อนกลับของการกระทำ

กาเย่ (Gagne.1970: 42-45) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ใดๆ มีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพันธุกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยาซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกัน ซึ่งนักจิตวิทยาให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ สติปัญญา และความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองที่เกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวสถานการณ์ใหม่และเป็นที่ยอมรับว่าสติปัญญาของคนได้รับการถ่ายทอดมากทางพันธุกรรม แต่ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์เรียนและความสนใจ
2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้ สังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน ด้านบุคลิกภาพของครู ด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

คลอสแมร์ (Klausmeir. 1961: 29) กล่าวว่าถึง องค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะกับกลุ่ม และแรงผลักดันภายนอก และได้สรุปว่าคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิผลของการเรียน

สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้วิชาต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับใช้ในการตัดสินใจ พิจารณาความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ได้แก่ ตัวนักเรียนเอง และสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้

4.3 ประเภทของการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยการเขียนตอบนั้นสามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ การทดสอบแบบอิงกลุ่ม หรือการวัดผลแบบอิงกลุ่ม (Norm References Measurement) กับ การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion References Measurement) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 31-32) ซึ่งการทดสอบทั้ง 2 แบบนี้มีคุณลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.3.1 การทดสอบแบบอิงกลุ่มหรือการวัดผลแบบอิงกลุ่ม (Norm Referenced Testing or Norm References Measurement) เป็นการทดสอบหรือการวัดที่เกิดจากแนวความคิดเชื่อในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ว่า ความสามารถของบุคคลใดๆ ในเรื่องใดนั้นไม่มีเท่ากัน บางคนมีความสามารถเด่น บางคนที่มีความด้อย และส่วนใหญ่จะมีความสามารถปานกลาง การกระจายของความสามารถของบุคคล ถ้านำมาเขียนกราฟจะมีลักษณะคล้ายๆ โค้งรูปประฆังหรือที่เรียกว่า โค้งปกติ (Normal Curve) ดังนั้นการทดสอบแบบนี้จึงยึดคนส่วนใหญ่เป็นหลักในการเปรียบเทียบโดยพิจารณาคะแนนผลการสอบของบุคคลเทียบกับคนอื่นๆ ในกลุ่ม คะแนนจะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนของบุคคลอื่นที่สอบด้วยข้อสอบฉบับเดียวกัน จุดมุ่งหมายของการทดสอบแบบนี้ ก็เพื่อจะกระจายบุคคลทั้งกลุ่มไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล นั่นก็คือคนที่มีความสามารถสูงจะได้คะแนนสูง คนที่มีความสามารถด้อยกว่าก็จะได้คะแนนลดหลั่นลงมาถึงคะแนนต่ำสุด

4.3.2 การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Testing or Criterion Referenced Measurement) ยึดความเชื่อในเรื่องการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ กล่าวคือยึดว่าในการเรียนการสอนนั้นจะต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเรียน แม้ว่าผู้เรียนจะมีลักษณะแตกต่างกันก็ตาม แต่ทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาไปถึงขีดความสามารถสูงสุดของตน โดยอาจใช้เวลาแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความสามารถของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนในเนื้อหาวิชาที่สอบ

4.4 การจำแนกประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 20-23) ได้จำแนกประเภทแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะการสร้างแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แบบทดสอบที่ครูสร้าง (Teacher Made Test) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในห้องเรียน ส่วนมากเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่างๆ โดยยึดเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยปกติใช้เพื่อวัตถุประสงค์ 2 กรณี คือ

1.1.1 เพื่อการสอบย่อย (Formative Test) คือ ใช้เพื่อวัดผลการเรียนภายหลังการสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละตอนหรือหน่วยการเรียนรู้ โดยเนื้อแท้แล้วการสอบย่อยมุ่งจะนำผลการสอบไปปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนหน่วยที่ผ่านมาก่อนที่จะผ่านไปเรียนในหน่วยต่อไป

1.1.2 เพื่อการสอบรวม (Summative Test) คือ ใช้เพื่อวัดผลรวบยอดภายหลังการเรียนการสอนวิชาหนึ่งๆ จนจบ จึงมักเป็นการสอบเมื่อสิ้นสุดการเรียนหรือเมื่อสิ้นปี

1.2 แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ วิเคราะห์และแก้ไขปรับปรุงจนแบบทดสอบมีประสิทธิภาพสูง สามารถนำไปใช้กว้างขวางทั่วประเทศเป็นการสอบความรู้ที่เรียนตามหลักสูตรในแต่ละรายวิชานอกจากนี้แบบทดสอบมาตรฐานยังมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1.2.1 มีมาตรฐานในวิธีดำเนินการสอบ หมายถึง แบบทดสอบนั้นจะมีวิธีดำเนินการสอบที่เป็นเช่นเดียวกัน โดยตัวแบบทดสอบจะบอกวิธีปฏิบัติ ซึ่งต้องดำเนินการให้เหมือนกันหมด ไม่ว่าใครก็ตามจะนำแบบทดสอบนั้นไปสอบในที่ใดๆ ก็ตาม

1.2.2 มีมาตรฐานในการแปลความหมายคะแนน หมายถึงว่าแบบทดสอบนั้นจะมีสเกลมาตรฐานไว้เทียบคะแนนเรียกว่า เกณฑ์ปกติ (Norm) เพื่อที่นำไปสู่การแปลความหมายว่าบุคคลที่ได้คะแนนการสอบแต่ละค่านั้นมีความสามารถเป็นอย่างไร

4.5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545: 96) ซึ่งสอดคล้องกับ วิไล ทองแม่ (2547: 142 – 147) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
3. กำหนดชนิดข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง
4. เขียนข้อสอบ
5. ตรวจทานข้อสอบ
6. การจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง
7. การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ
8. การจัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนสร้างข้อสอบ
2. การเขียนข้อสอบ
3. การตรวจทานข้อสอบ
4. การจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง
5. การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ
6. การจัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

สรุปแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบความเรียง แบบทดสอบถูก – ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ ซึ่งข้อสอบเลือกตอบเป็นข้อสอบที่ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะสามารถวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา ตรวจสอบให้คะแนนง่าย มีความเป็นปรนัยสูงและสามารถนำผลทดสอบมาวิเคราะห์ และปรับปรุงให้ข้อสอบมีคุณภาพดีขึ้นได้ง่ายกว่าแบบทดสอบชนิดอื่น

4.6 คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

ชวาล แพรัตกุล (2544: 123-125) กล่าวถึง คุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง คุณ สมบัติที่จะทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงวัตถุประสงค์แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูง คือ แบบทดสอบที่สามารถทำหน้าที่วัดสิ่งที่เราจะวัดได้อย่างถูกต้องตามความมุ่งหมาย
2. ต้องยุติธรรม (Fair) คือ โจทย์คำถามทั้งหลายไม่มีช่องทางแนะให้เด็กเดาคำตอบได้ไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านที่จะดูตำราแต่ตอบได้ดี
3. ต้องถามลึก (Searching) วัดความลึกซึ้งของวิทยาการตามแนวดิ่งมากกว่าที่จัดตามแนวกว้างว่ารู้มากน้อยเพียงใด

4. ต้องช่วยเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary) คำถามที่ลักษณะท้าทายชักชวนให้คิดเด็กสอบแล้วมีความอยากรู้อยากเห็นเพียงใด
5. ต้องจำเพาะเจาะจง (Definite) เด็กอ่านคำถามแล้วต้องเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามถึงอะไร หรือให้คิดอะไร ไม่ถามคลุมเครือ
6. ต้องเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง คุณสมบัติ 3 ประการ คือ
 - 6.1 แจ่มชัดในความหมายของคำถาม
 - 6.2 แจ่มชัดในวิธีตรวจหรือมาตรฐานการให้คะแนน
 - 6.3 แจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนน
7. ต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ สามารถให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุดภายในเวลา
8. ต้องยากพอเหมาะ (Difficulty)
9. ต้องมีอำนาจจำแนก (Discrimination) คือ สามารถแยกเด็กออกเป็นประเภทได้ทุกระดับตั้งแต่อ่อนสุดจนถึงเก่งที่สุด
10. ต้องเชื่อมั่นได้ (Reliability) คือ ข้อสอบนั้นสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอน ไม่แปรผัน

สรุปได้ว่าแบบทดสอบที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญ คือ ต้องเที่ยงตรง ยุติธรรม ถามลึก คำถามช่วย ต้องจำเพาะเจาะจง เป็นปรนัย มีประสิทธิภาพยากพอเหมาะ มีอำนาจจำแนกและต้องเชื่อมั่นได้

4.7 หลักในการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ

เนื่องจากข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบเป็นแบบที่นิยมใช้กันมากที่สุด จึงมีผู้เสนอแนะ หลักการสร้างหลายท่านซึ่ง วิเชียร เกตุสิงห์ (2530: 34-42) ได้สรุปหลักของธอร์นไคด์ ฮาเกน (Thomdike Harken) ไว้ดังนี้

1. ควรใช้คำว่า (Stem) ให้เป็นประโยคคำถามสมบูรณ์ แต่ถ้าจะใช้แบบให้ต่อกี้ให้ต่อกันได้สนิททุกตัวเลือก
2. พยายามใช้ตัวเลือกสั้นๆ โดยตัดคำซ้ำออก หรือนำคำซ้ำไปไว้ในตัวคำถามก็ได้
3. ถ้าไม่จำเป็นแล้วไม่ควรใช้คำถามปฏิเสธ ถ้าจำเป็นก็ควรแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นคำถามแบบปฏิเสธ
4. เขียนตัวคำถามให้ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจว่าถามอะไร และตัวเลือกก็ควรเป็นคำตอบที่ตรงคำถาม (ไม่ว่าจะผิดหรือถูก) กล่าวคือทั้งตัวคำถามและตัวลงไปกันได้อย่างเหมาะสมนั่นเอง

5. ตัวเลือกที่ใช้เป็นตัวกลางต้องมีเหตุผลพอที่จะเป็นตัวกลางได้ กล่าวคือ ถ้าเด็กไม่รู้อาจเลือกตอบข้อเหล่านั้น ไม่ใช่ผิดจนเห็นได้ชัด

6. อย่าใช้คำฟุ่มเฟือยในตัวคำถาม ข้อความใดที่ไม่จำเป็นก็ตัดทิ้งเสีย(ยกเว้นกรณีที่ต้องการให้อ่านจับใจความ)

7. อย่าพยายามใช้ตัวเลือกที่ผูกพันกัน เช่น ข้อหนึ่งเกี่ยวกันไปถึงข้ออื่นหรือมีความหมายคลุมถึงข้ออื่นๆด้วย

8. ระวังการใช้ต้องเลือกปลายเปิด (Open End) เช่น “ไม่มีข้อใดถูก” หรือ “ผิดทุกข้อ” ถ้าจะใช้ก็ต้องใช้ให้เหมาะ คือ ให้มีโอกาสเป็นข้อถูกด้วย และถ้าเป็นตัวกลางก็ต้องมีคุณค่าพอที่เด็กไม่รู้จริง อาจเลือกตอบด้วยและที่ควรระวังเป็นพิเศษคือ อย่าใช้กับข้อสอบที่มีคำตอบที่ไม่ถูก 100% เป็นอันขาด

9. เรียงลำดับเลือกที่เป็นตัวเลือก หรือปริมาณที่บอกความมากน้อย สูง ต่ำ ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกสำหรับนักเรียนที่จะหาคำตอบ

10. พยายามกระจายตัวถูกให้อยู่ละกัน คือ ให้ตัวถูกอยู่ข้อ ก.บ้าง ข.บ้าง ค.บ้าง ง.บ้างและ จ.บ้าง หรืออย่างเรียงลำดับอย่างมีระบบ ทางที่ดีควรเรียงตามข้อ 9 หรือเรียงตามความสั้นยาวของตัวเลือก จะได้เป็นการกระจายตัวถูกไปในตัวด้วย

11. ภาษาที่ใช้ในการเขียนคำถามและตัวเลือกควรให้ความยากง่ายพอเหมาะกับนักเรียน ไม่ควรใช้ศัพท์ยากๆสำหรับเด็กเล็กๆ

12. พยายามใช้รูปภาพประกอบ ถ้าสามารถทำได้ การใช้รูปภาพประกอบบางครั้งอาจช่วยให้เด็กเข้าใจคำถามได้แจ่มแจ้งขึ้น หรือบางทีรูปภาพอาจแสดงในสิ่งที่ไม่สามารถเขียนเป็นตัวหนังสือก็ได้ หรือแสดงได้ดีกว่าการใช้ภาษาและการใช้ภาพจะวัดสมองได้ลึกกว่าด้วย

13. ข้อหนึ่งๆ ควรให้มีตัวเลือก 4-5 ตัว (ยกเว้นข้อสอบเด็กที่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาจใช้ตัวเลือก 3 ตัวก็ได้) เพราะการใช้ตัวเลือกมากจะช่วยทำให้โอกาสที่จะเดาถูกน้อยลง

14. อย่าแนะนำคำตอบ จะด้วยวิธีใดก็ตาม

สรุปได้ว่า ในการเขียนข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบควรคำนึงถึงหลักการเขียนข้อสอบ เช่น คำถามจะต้องมีความชัดเจน ถูกต้องทางภาษาและตัวเลือกจะต้องมีความเหมาะสมเป็นต้น เพื่อจะทำให้ข้อสอบเป็นตัวแทนที่ดีของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสามารถประเมินผลการเรียนของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง มวลประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนการสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์

ต่างๆ ของบุคคล และสามารถวัดได้โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะประกอบไปด้วย แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และแบบทดสอบมาตรฐาน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

วิกเก (Wicke:1992: 51) ได้ทำการศึกษาการใช้นิทานในการสอนภาษาเยอรมันในประเทศแคนาดา พบว่า นิทานเป็นสื่อที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนอย่างดียิ่ง กล่าวคือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างคะแนนการสอบก่อนและหลังเรียน นักเรียนให้การตอบสนองและร่วมกิจกรรมทางภาษาจากการเล่านิทาน ผลคะแนนและการประเมินผลทางด้านพฤติกรรมการเรียนชี้ให้เห็นว่านักเรียนชื่นชอบและเพลิดเพลินกับการเล่านิทาน การเรียนและการเขียนเรื่อง นิทานยังเป็นสื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนอีกด้วย

แบงส์ (Bang, 1988: 10 – 14) กล่าวถึงการนำหนังสือการ์ตูนประกอบการเรียนการสอนว่า นักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศ สามารถใช้การ์ตูนฝึกการฟัง การพูด การเรียนรู้คำศัพท์ใหม่เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนั้น ยังใช้การ์ตูนพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประโยคไวยากรณ์ และความหมายของภาษา การสรุปความเข้าใจและเรื่องราวเกี่ยวกับภาพได้

5.2 งานวิจัยในประเทศ

นงลักษณ์ แก้วคำแสน (2554) ได้ศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้นิทานประกอบการเรียนรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 “เชิงชุมอนุชนวิทยา” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นและศึกษาความพึงพอใจในการใช้นิทานประกอบการเรียนรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 2 “เชิงชุมอนุชนวิทยา” พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

จุรี ไสยรินทร์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยหนังสือนิทานส่งเสริมคุณธรรม ชุด เด็กดีวิถีพอหลวงเพื่อปลูกฝังคุณธรรม สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 82.42/83.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้และหลังจากเรียนด้วยหนังสือนิทานส่งเสริมคุณธรรม ชุด เด็กดีวิถีพอหลวง

เพื่อปลูกฝังคุณธรรม สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 8 เล่ม ร้อยละ 68.87 พบว่านักเรียน มีพัฒนาการทางการเรียน สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุทัยวรรณ สุระทิพย์ (2551) ได้ศึกษาวิจัย นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่าน โดยใช้หนังสือนิทานชาดกฉบับภาษาอังกฤษ มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่าน หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านโดยใช้หนังสือนิทานชาดกฉบับภาษาอังกฤษ โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ ข้อ 4, 12 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากอีก 13 ข้อ

อันจนา วงศ์ไชยา (2548) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหนังสือนิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยง เพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 เรื่อง ลักษณะของหนังสือเป็นการบรรยายแบบร้อยแก้ว มีภาพประกอบเป็นภาพวาดลายเส้น และมี ประสิทธิภาพของหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปรากฏว่า มีประสิทธิภาพ 76.30/71.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดคือ 70.00/70.00 และมีความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อเสริมทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา อยู่ในระดับดี

นนทพร ภูวรัตน์ (2546) ได้ศึกษาการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษที่มีนิทานเป็นองค์ประกอบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาการทางการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้บทเรียนที่มีนิทานเป็นองค์ประกอบส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้นโดยมีผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีพัฒนาการทางการใช้ภาษาอังกฤษดีขึ้น โดยมีพัฒนาการด้านความคล่องในการใช้ภาษาอยู่ในระดับสูง และด้านความถูกต้องในการใช้ภาษาในระดับปานกลาง

สุกัสนร วัชรคุปต์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้ นิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยทดลองกับนักเรียน โรงเรียนชุมชนวัดประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ ชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานใช้เวลาทดลอง 30 คาบ คาบละ 20 นาที แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการสอนโดยใช้ชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทาน นักเรียนสามารถตอบคำถาม เล่าเรื่องเรียงลำดับเหตุการณ์ สรุปเรื่องและข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานมีประสิทธิภาพ

90.00/93.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้ชุดการสอน อ่านจับใจความโดยใช้นิทานอยู่ในระดับ มาก

ดวงใจ วรรณสังข์ (2541) ได้ศึกษาความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จากการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพพยัญชนะไทยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อายุระหว่าง 4 – 6 ปี จำนวน 6 คน ผลการวิจัย สรุปได้ว่า ความสามารถในการจำพยัญชนะไทยของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หลังจากการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพ สูงกว่าความสามารถในการจำพยัญชนะก่อนการสอนโดยใช้ชุดการสอนนิทานประกอบภาพซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

เนือทอง สันบุญ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นนิทานกลุ่มนักเรียนเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 45 คน ผลของการศึกษาพบว่า คะแนนความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองกับวิธีการจัดประสบการณ์เล่นนิทานที่เด็กเล่าเรื่องตามรูปจากหนังสือเด็กเลือกต่อจากครูปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุจิตรา ศาสตราวาท (2541) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในชั้นเรียนที่ใช้ในการสอนแบบสื่อสาร โดยมีนิทานเป็นองค์ประกอบ ซึ่งครูเป็นผู้เล่านิทาน พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสื่อสาร โดยมีนิทานเป็นองค์ประกอบมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยในประเทศและ ต่างประเทศดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การปลูกฝังและสร้างเสริมพฤติกรรมสุขบัญญัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติในวัยเด็กและเยาวชนนับว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงมีพัฒนาการที่สมวัย ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และมีการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ ได้ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย หากรู้จักจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการและการใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ หนังสือ นิทานที่เป็นสื่อทางการศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเป็นการตอบสนองความสนใจในการอ่านหนังสือ ซึ่งแตกต่างตามระดับชั้น อายุ และเพศ จึงช่วยให้การเรียนของเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีที่สุดในที่สุด